

Pavla SLAVÍČKOVÁ, *Kamerální účetnictví a jeho vývoj na území dnešního Česka, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2022, 304 s. ISBN 978-80-7422-838-4.*

Práce s poněkud neobvyklým výzkumným tématem je jedním z výstupů projektu GAČR r. č. 19-07805S *Kamerální účetnictví v českých zemích*. Pro většinu badatelů ne úplně lehké stravitelná oblast provázející ovšem život každé jenom trochu rozvinutější společnosti – účetnictví a lidé bezprostředně jej vyžadující, vytvářející a užívající – se pro Pavlu Slavičkovou stala hlavním výzkumným polem. Autorka se tématu v obecné i různých konkrétních rovinách věnuje dlouhodobě, vnímá jej minimálně ve střeoevropském kontextu, ale mnohdy se speciálním zaměřením na situaci v českých zemích. Tak je tomu i v této práci, kde se jedná o zpracování vývoje systému kamerálního účetnictví a jeho postavení především v kontextu jiných možností dobového přístupu k účetnictví. Obecně řečeno jde o rozsáhlý a důkladný příspěvek k dějinám kamerálního účetnictví na našem území vzniklý především na základě měnicích se normativů a dobových příruček pro zpracování účetnictví v konkrétním prostředí.

Na úvod autorka vymezuje vlastní badatelské zadání, podává přehled dosavadního zkoumání a klade si základní výzkumné otázky. Další text je dělen v podstatě chronologicky do čtyřech velkých oddílů, byť třetí z nich se poněkud prostě časové řadě vymyká a věnuje se konkrétnímu, významnému okruhu tzv. Puteánského kamerálního účetnictví.

První velký věcný celek nazvaný *Původ a počátky kamerálního účetnictví* se týká obecných mechanismů evidence a kontroly státního účetnictví, včetně rámcového popisu institucionálního vývoje s důrazem na obecně teoretické přístupy a případnou aplikaci ve státní rovině.

Druhý věcný celek textu nazvaný *Vývoj kamerálního účetnictví* popisuje prehistorii, včetně nejednotného výkladu počátků tohoto systému a různých názorů na nejstarší zaznamatelné etapy, na základě dosavadních existujících výzkumů a rozboru díla J. M. Puechberga. 19. století je stručně charakterizováno jako tiché pokračování tendencí z poslední čtvrtiny 18. století a pozornost je následně soustředěna k roku 1910, kdy do kamerálního účetnictví vstoupily další roviny, především řízení státních podniků, zatím co účetní praxe státu v roli podnikatele (v habsburské monarchii stát podnikal minimálně od poslední čtvrtiny 18. století a specifickým způsobem už dříve) není v této práci příliš reflektována. 20. století je rámcově shrnuto s akcentem nejenom na rakouskou, ale i německou situaci.

Třetí část práce se zabývá již zmiňovaným Puteánským kamerálním účetnictvím, což je specifický pokus o změnu v dobovém kontextu zhruba první poloviny 19. století, který byl realizován v režii mužů jediné rodiny, ovšem zanechal po sobě výraznou stopu nejenom

v čistě účetní rovině, ale i s ohledem na hospodářské výsledky konkrétních panství. Zde jde o popis praktických dopadů do účetních soustav velkostatků (v dané době spíše celých panství, protože reformní snahy nebyly zaměřeny pouze na podnikání vrchností ve vlastní režii, ale na panství jako celek) na základě tištěných norem a dobových učebnic. Konkrétní příklady z praxe jsou čerpány především z publikovaných odborných textů, z nichž některé jsou – vzhledem k zájmu o právě tuto rodinu – i velmi nového data, což bylo nepochybně zapříčiněno omezeným přístupem k archiváliím v době vzniku práce.

Čtvrtý, nejrozsáhlejší text nese název *Státní účetnictví* a je ve dvou samostatných celcích věnován vývoji kamerálního účetnictví v prostředí měst první poloviny 19. století a obcí (ve smyslu zákona, tedy měst i vesnic) po roce 1849, resp. od 60. let 19. století až do vzniku národních výborů jakožto způsobu správy tohoto prostředí v polovině 20. století. Obecně řečeno bádání se soustředilo na vrcholnou dobu rozvoje samosprávy novodobého typu v habsburské monarchii. K účtování státních úřadů, resp. obecně subjektů provozovaných ve státní režii tu jsou jenom ojedinělé zmínky. Pojem *státní účetnictví* v těchto časových a věcných souvislostech se může zdát poněkud matoucí, ale jde o dobově užívané pojmenování účetních systémů samosprávného prostředí bez ohledu na to, jak výraznou vazbu na státní mechanismy, ať už kontrolní nebo přímo zdrojové, v té které době obecní majetek a obecní rozpočty právě měly.

Nová kniha Pavly Slavičkové tvoří solidní a užitečnou základnu pro badatele v oblasti obecně správních a hospodářských dějin, ale i dějin úřadování ve velmi širokém kontextu a samozřejmě je užitečná pro všechny, kdo se obírají správou archiválií z 19. a 20. století. Poskytuje obecný rámec odpovídající na mnohé teoretické, ale z části i praktické otázky týkající se dějin účetnictví a v důsledku toho i platformu pro další vyhledávání informací i jejich zpětného vyhodnocení v řadě jiných, nejenom ekonomických či úředních souvislostí. V neposlední řadě je pak cenná bibliografií shrnující práce z ne příliš frekventovaného výzkumného oboru, mnohdy roztroušené v těžko dohledatelných zdrojích.

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.

Ústav historických věd, Fakulta filozofická,

Univerzita Pardubice

marie.mackova@upce.cz

ORCID: 0000-0002-1905-1604